

Məhərrəm Qasımlı – 65

Alim, şair və ozan ömrünün yetkinlik zirvəsi

Bu günlərdə ölkənin elmi-mədəni ictimaiyyəti görkəmli folklorşünas, Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri, Əməkdar elm xadimi, Dövlət mükafatı laureatı, professor Məhərrəm Qasımlının anadan olmasının 65 illiyini sevgi-sayğı ilə qeyd edir.

65 yaş insan üçün çox olmasa da, Tanrının sənə bəxş etdiyi bu ömür payını mənəli və məzmunlu yaşaya bilmək, Vətən, millət və dövlət üçün faydalı ola bilmək baxımından az zaman da deyil. Bu mənada, haqqında söhbət açmaq istədiyim Məhərrəm Paşa oğlu Qasımlı arxada qoyduğu 65 ildə həm özü, həm də cəmiyyət üçün faydalı və məhsuldar bir ömür yaşaması ilə öyünə bilər. Bu ömür yolunu qısaca xarakterizə etmiş olsaq, sadəcə, bu kəlmələr kifayət edər: alim, şair və ozan ömrü!

Bir ömürdə 3 missiyanı eyni məsuliyyətlə daşımaq hər kəsə nəşib olan bir hal deyil: Alim Məhərrəm Qasımlını bu gün təkəcə Azərbaycanda deyil, onun hüdudlarından kənarlarda da müvafiq sahənin adamları nüfuzlu folklorşünas kimi yaxşı tanıyır, tez-tez əsərlərinə istinad edirlər; Şair Orxan Paşa isə poeziya həvəskarlarının şeirlərini sevsə oxuduğu, qoşma və gəraylılarının aşıqların repertuarını bəzədiyi qiymətli söz adamıdır. Bütün bunlarla yanaşı, məcəmə onu daha çox məşhur edən, sevdiren ozan-aşıq mədəniyyətinin ən yaxşı tədqiqatçısı və təbliğatçısı olmasıdır ki, bu səbəbdən də onu həm də ozan adlandırsaq, yanlışdır.

Onun həm alimliyinin, həm də şairliyinin mayasında ozan-aşıq sənətinə bağlılığı dayanır. Hər dəndə adamda elə təsəvvür yaranır ki, alim Məhərrəm Qasımlı olmasaydı, şair Orxan Paşa da olmazdı. Yaxud əksinə, şair-ozan Orxan Paşa olmasaydı, alim Məhərrəm Qasımlı bu qədər şöhrət tapmazdı. Şöhrət demişkən, onun şöhrəti dövlətimiz tərəfindən də rəsmiləşdirilib: 2018-ci ilin avqustunda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunub. Bundan 3 il əvvəl isə Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülüb, Dövlət mükafatı laureatıdır.

İlk dəfə aşıq yaradıcılığının nəzəri əsaslarını yaradan folklorşünas alim olaraq qeyri-maddi mədəni irs nümunələrimizin tədqiqatında müstəsna xidmətləri ilə yanaşı, uzun illərdə Azərbaycan Dövlət televiziyasında aşıq sənəti, bütövlükdə, ozan-aşıq mədəniyyəti ilə bağlı apardığı verilişlər onun ziyalı obrazını daha da kamilləşdirir. Bu obrazı daha dolğun əks etdirmək üçün özünün həmin zümrə ilə bağlı fikirlərinə diqqət yetirək: "Əsl ziyalılıq odur ki, sən dərbəndli olmadan tutduğun əməlləri, hərəkət və davranışları görəndə Dərbənd camaatı elə bilsin sən də Dərbənddənsən, lənkeranlı səni Lənkerandan, gəncəli Gəncədən, naxçıvanlı Naxçıvandan, qarabağlı Qarabağdan, təbrizli Təbrizdən, urmiyalı Urmiyadan, zəncanlı Zəncandan, göyçəli Göyçədən, şirvanlı Şirvandan bilsin. Sevginlə, əməlinlə Vətən boyda görünəsən. Vətənin hər yerindən görünəsən".

Bu kəlmələrlə Məhərrəm müəllim özü də fərqi varmadan özünün ziyalı obrazını yaradıb. Neçə illərdir ki, hər həftə mavi ekrandan sazın səsi duyulan, saz ruhlı insanlar yaşayan bölgələrdə, ölkələrdə hər evin qonağı olur. Saz-söz vurğunları onun hər verilişini səbirsizliklə gözləyir, qiymətli söhbətlərini heyranlıqla dinləyirlər. Ekran-efir yaradıcılığı, tamaşaçılarla ünsiyyəti onu Azərbaycanın hər evinin sevimlisinə çevirməklə yanaşı, qonşu ölkələrdə də məşhurlaşdırıb.

Məhərrəm Qasımlıya görə, sazın səsi dağların səsidir, "saf suların ağı səsidir", bu səs Koroğlunu oyaq saxlar, çünki "ər səsi, qoçaq səsidir". Deyir, bu səs ulu dərgaha bağlıdır, ona görə də "daim ölümsüzdür – sağların səsidir". Nur içində nurdan gələn bu səs Haqqın səsidir. Bir alim və şair kimi qənaəti də budur: "Bu gün dünənə ona görə işiq tutmalıdır ki, sabah daha aydın görünə bilsin!" Sadəcə bunu deməklə kifayətlənmir, dediklərini əməli işə çevirir.

Yaradıcı fəaliyyətinin ana xəttini təşkil edən ozan-aşıq mədəniyyətini araşdırması mədəniyyətimizin bu qədim sahəsinə ayna tutmaqla yanaşı, onun işıqlı sabahının yolgöstəranidir.

"Poeziya bütən başqa göstəriciləri ilə yanaşı, birinci növbədə, istedad və dil hadisəsidir", – deyən Məhərrəm Qasımlı haqlı olaraq bu qənaətdədir ki: "Bizim bu günkü şeir dilimiz folklor və ozan-aşıq ədəbiyyatından süzülüb gəlir". Və bir vətəndaş-alim təəssübkeşliyi və ürəkəğrısı ilə qeyd edir ki: "Tarix içindəki ən böyük yanlışlığımız türk dilinin statusunu türk qılıncının statusu səviyyəsinə qaldıra bilməməyimiz oldu".

Müxtəlif ölkələrdə tədqiqatları nəşr edilən, əsərləri Azərbaycan folklorşünaslığının əhəmiyyətli hissəsini təşkil edən, beynəlxalq elmi konfranslarda məruzə və çıxışları böyük maraqla dinlənən, aşıq sənəti sahəsindəki sistemli elmi-təşkilati fəaliyyəti ilə bir sıra uğurlu layihələrə imza atan, çoxsaylı kitab, monoqrafiya və məqalələri Azərbaycanın elmi və ədəbi xəzinəsini zənginləşdirən, başdan-başa özü bir kitab olan Əməkdar elm xadimi, professor Məhərrəm Qasımlının kitabla bağlı fikirləri də maraqlıdır: "Bizim günlərin təzadı mənzərəsi: bir yandan "kitab" adı daşıyan cildli, bər-bəzəkli kağız yığınlarının əlindən tərənəm olmur, o biri yandan da, demək olar ki, oxumağa abırlı bir kitab tapmaq müşkülə çevrilir".

Məqamında və çox sərrast ifadə olunmuş bu fikri ilə isə barışmamaq sadəcə mümkün deyil: "Kitab kimi adamlar azaldıqca, adam kimi kitablar da yoxa çıxır".

Tanınmış tənqidçi-ədəbiyyatşünas alim Qurban Bayramov yazır: "Orxan Paşa ictimai mühitimizi düşündürən, ona nigarançılıq gətirən, qayğılandıran problemləri, həmçinin sevinc və qürur dolu halları poetik tərzdə, səmimiyyətlə, inandıraraq ictimailəşdirməyi bacırır və bu, onun bədii mətnlərinin poetik yaddaş səviyyəsində yaradıcılıq məziyyətidir..."

Ədəbiyyatşünas alimin bu fikirlərini təsdiqləyən onlarla şeirindən nümunə gətirmək olar Orxan Paşanın. Hər bəndi, hər misrası xalq yaradıcılığından, folklorumuzdan güc alan şeirləri könüloxşayan gözəl poeziya nümunəsi olmaqla yanaşı, həm də öyüd-nəsihətdir, hikmətdir.

Azərbaycan folklorşünaslığında özünəməxsus yeri və rolu olan, ilk dəfə aşıq yaradıcılığının nəzəri əsaslarını yaradan görkəmli alim, Əməkdar elm xadimi, professor, aşıq sənətinin yorulmaz tədqiqatçısı və təbliğatçısı Məhərrəm Qasımlını – xalq yaradıcılığı və aşıq şeiri formalarının kamil bilicisi, könüloxşayan poeziya nümunələri müəllifi şair Orxan Paşanı – dəyərli ozanımızı 65 illik yubileyi münasibəti ilə təbrik edir, Azərbaycan elminin və mədəniyyətinin daha da inkişafı naminə yorulmaz və səmərəli fəaliyyətində daha böyük uğurlar arzulayırıq.

**Musa NƏBİOĞLU,
Əməkdar mədəniyyət işçisi**